



**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA MAKAMU WA RAIS**

**MWONGOZO WA TUZO YA
TAIFA YA HIFADHI NA
USIMAMIZI WA MAZINGIRA**

SEPTEMBER, 2021

DIBAJI

Nchi yetu inakabiliwa na changamoto za uharibifu wa mazingira kama vile uharibifu wa ardhi, kupotea kwa bioanuai na makazi ya wanyamapori, uharibifu wa misitu, uchafuzi wa mazingira, uharibifu wa mifumoikolojia ya majini, mabadiliko ya tabia nchi, kuenea kwa viumbe vamizi wageni, kuongezeka uzalishaji wa taka hatarishi ikiwemo taka za kieletroniki. Shughuli zinazochangia uharibifu huo ni pamoja na:- kilimo kisicho endelevu katika maeneo ya vyanzo vya maji ikiwa ni pamoja na kwenye vilele vya milima, miteremko ya safu za milima na uendeshaaji wa shughuli za kilimo cha umwagiliaji usioendelevu; ufugaji wa kuhama hama na unaopelekea makundi makubwa ya mifugo kutafuta malisho na maji; ukataji wa miti kwa ajili ya kuni na mkaa pamoja na upanuzi wa mashamba na makazi, matukio ya mara kwa mara ya uchomaji moto wa misitu; na uchimbaji wa madini usio endelevu.

Aidha, upo uhusiano mkubwa kati ya umaskini na uharibifu wa mazingira kwani asilimia kubwa ya wananchi hutegemea matumizi ya maliasili inayowazunguka katika kuendesha maisha yao ya kila siku hali ambayo husababisha utumiaji wa maliasili usioendelevu na kuleta uharibifu wa mazingira. Ili kukabiliana na uharibifu wa mazingira, Ofisi ya Makamu ya Rais inaratibu mashindano ya hifadhi na usimamizi wa mazingira yatakayoshirikisha wadau wote muhimu.

Mashindano haya yanalenga kuongeza hamasa, ushiriki na uwajibikaji wa jamii katika hifadhi ya mazingira. Aidha, washiriki watakaofanya vizuri katika kuhifadhi mazingira watapewa Tuzo kama sehemu ya kutambua mchango wao. Tuzo hizi zitakuwa zikitolewa kila mwaka ifikapo tarehe 5 Juni ambayo ni kilele cha

Siku ya Mazingira Duniani.

Mwongozo wa Mashindano ya Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira umeandaliwa ili kuwezesha uendesaji na uratibu wa Tuzo. Mwongozo huu unatoa maelekezo ya namna ya kuendesha tuzo hiyo ikiwa ni pamoja na maeneo mahususi ya ushindani, makundi ya ushindani, vigezo vya ushindani, tathmini ya washindani na utoaji wa Tuzo.

Ni matarajio yangu kuwa Mwongozo huu utaboresha uendesaji wa Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira. Aidha, Tuzo hii italeta hamasa na kuongeza ushiriki wa jamii katika hifadhi na usafi wa mazingira ya nchi yetu.



Selemani Said Jafo (MB)

**WAZIRI WA NCHI, OFISI YA MAKAMU WA RAIS
(MUUNGANO NA MAZINGIRA)**

SHUKRANI

Kukamilika kwa Mwongozo huu wa Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira ni matokeo ya jitihada za dhati za wadau mbalimbali ya kuhakikisha shughuli za hifadhi na usafi wa mazingira zinapata msukumo mpya .

Napenda kuchukua nafasi hii kuwashukuru wote kwa michango yao iliyowezesha kukamilishwa Mwongozo huu. Ni vigumu kuwataja wote walioshiriki kwa majina, Hata hivyo, kwa namna ya pekee nawashukuru, kikosi kazi cha wataalam kilichoandaa mwongozo huu.

Aidha, napenda kumshuru Mkurugenzi wa Idara ya Mazingira Ofisi ya Makamu wa Rais kwa kuratibu mchakato wa kuandaa mwongozo huu.



Mary N. Maganga

KATIBU MKUU

OFISI YA MAKAMU WA RAIS

YALIYOMO

DIBAJI	ii
SHUKRANI	iv
1.0 UTANGULIZI	1
2.0 MALENGO NA MAENEO YA KIPAUMBELE YA TUZO	2
2.1 Makundi ya ushindani	2
2.2 Maeneo ya Kipaumbele	2
3.0 MAKUNDI NA VIGEZO VYA USHINDANI	3
3.1 Makundi ya ushindani	3
3.2 Vigezo vya Ushindani.....	5
4.0 KAMATI ZA UTEUZI WA WASHINDI	6
4.1 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Kijiji/Mtaa/Kata	6
4.2 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Halmashauri	6
4.3 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Mkoa	7
4.4 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Kitaifa	7
5.0 MCHAKATO WA KUPATA WASHINDI	9
5.1 Kupata Washindi wa Vijiji/Mitaa, Kata, Wilaya na Mkoa	9
5.2 Mchakato wa Kupata Washindi wa Kitaifa	10

6.0	UHAMASISHAJI NA USHIRIKI	11
6.1	Uhamasishaji	11
6.2	Utaratibu wa Ushiriki	11
7.0	UTARATIBU WA KUTOA NA KUKABIDHI TUZO	12
7.1	Ngazi ya Kitaifa	12
7.2	Ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa	13
8.0	GHARAMA	13
8.1	Ngazi ya Kitaifa	13
8.2	Ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa	14
9.0	RATIBA YA UTEKELEZAJI.....	15
	VIAMBATISHO	16
	KIAMBATISHO NA. 1: FOMU YA KUJIANDIKISHA KUSHIRIKI MASHINDANO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA	17
	KIAMBATISHO NA 2: FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA	18

1.0 UTANGULIZI

Tanzania ni miongoni mwa nchi zenye rasilimali mbalimbali kama vile misitu, ardhi, maji, bioanuai, wanyama, ardhievu, gesi asilia pamoja na madini ambazo zina mchango mkubwa katika maendeleo ya kijamii, kiikolojia na kiuchumi. Hata hivyo, shughuli zisizo endelevu zimeendelea kusababisha uharibifu wa mazingira. Miongoni mwa shughuli hizo ni pamoja na: kilimo kwenye vyanzo vya maji, vilele vya milima, miteremko ya safu za milima na kilimo cha umwagiliaji holela; ufugaji wa kuhamahama na ufugaji wa makundi makubwa ya mifugo usio zingatia uwezo wa malisho; ukataji wa miti holela kwa ajili ya kuni na mkaa pamoja na upanuzi wa mashamba na makazi; uchomaji moto holela wa misitu; ujenzi holela wa makazi husan maeneo ya mijini; uchomaji taka hovy, utupaji taka holela, utiririshaji wa maji taka, uvuvi haramu na uchimbaji wa madini usio endelevu. Aidha, athari za mabadiliko ya tabianchi na ongezeko la viumbe vamizi vimechochea kuongezeka kwa changamoto za mazingira nchini.

Katika kukabiliana na changamoto za uharibifu wa mazingira nchini, Ofisi ya Makamu ya Rais inaratibu mashindano ya hifadhi na usimamizi wa mazingira yatakayoshirikisha wadau wote muhimu. Katika mashindano hayo, Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira itatolewa ili kutambua mchango wa wadau katika hifadhi ya mazingira. Aidha, Tuzo hii itaongeza hamasa na uwajibikaji wa jamii katika kuhakikisha shughuli wanazozifanya haziharibu mazingira.

Katika kufanikisha utoaji wa tuzo hii, Ofisi ya Makamu wa Rais imeandaa mwongozo wa utoaji wa Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na

Usimamizi wa Mazingira. Mwongozo huu unatoa maelekezo ya namna ya kuendesha tuzo hiyo ikiwa ni pamoja na maeneo mahususi ya ushindani, makundi ya ushindani, vigezo vya ushindani, tathmini ya washindani na utoaji wa tuzo.

2.0 MALENGO NA MAENEO YA KIPAUMBELE YA TUZO

2.1 Makundi ya ushindani

Lengo kuu la Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira ni kuongeza hamasa, uwajibikaji na kuongeza ushiriki wa jamii katika shughuli za hifadhi ya mazingira.

Malengo mahsusi ya Tuzo ni:-

- a) Kutambua juhudi na mchango wa jamii au vikundi vinavyojishughulisha na hifadhi ya mazingira;
- b) Kuhamasisha jamii kutambua umuhimu wa kutunza, kusimamia na kuhifadhi mazingira;
- c) Kuongeza ari kwa jamii ili kushiriki kikamilifu katika kutunza, kusimamia na kuhifadhi mazingira;
- d) Kuongeza uwajibikaji kwa watendaji na wadau mbalimbali katika usimamizi wa mazingira; na
- e) Kuongeza wigo wa ushirikishwaji wa jamii katika kusimamia, kuhifadhi na kutunza mazingira.

2.2 Maeneo ya Kipaumbele

Tuzo itazingatia maeneo mahsusi kumi na moja (11) ya kipaumbele ambayo yanahitaji msukumo ili kufikia malengo na

dhamira ya Taifa katika kuhifadhi mazingira na kukuza uchumi. Aidha, mafanikio katika usimamizi wa maeneo hayo na hifadhi ya mazingira kwa ujumla kutachangia kufikiwa kwa Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa (2015-2030) na Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Tano (2021/22-2025/26). Maeneo hayo ni:

- a) Hifadhi ya vyanzo vya maji na matumizi ya maji;
- b) Upandaji na utunzaji miti;
- c) Uzalishaji endelevu viwandani;
- d) Matumizi ya nishati mbadala;
- e) Uchimbaji madini endelevu;
- f) Kilimo endelevu;
- g) Ufugaji endelevu;
- h) Uvuvi endelevu;
- i) Usimamizi wa taka na usafi wa mazingira;
- j) Mabadiliko ya tabianchi; na
- k) Udhibiti wa Viumbe Vamizi

3.0 MAKUNDI NA VIGEZO VYA USHINDANI

3.1 Makundi ya ushindani

Kampeni hii itahusisha makundi mbalimbali ikiwa ni pamoja na maeneo ya utawala, Wizara za Kisekta, Taasisi za Umma na Sekta Binafsi, Asasi za Kiraia na Kaya. Aidha, makundi haya yatashindanishwa kwa kuzingatia maeneo kumi na moja ya kipaumbele yaliyoainishwa katika Kipengele 2.0.

i) Maeneo ya Utawala

- a) Ngazi ya Mikoa
- b) Ngazi ya Majiji
- c) Ngazi ya Manispaa
- d) Ngazi ya Halmashauri za Wilaya
- e) Ngazi ya Halmashauri za Miji
- f) Ngazi ya Kata
- g) Ngazi ya Mitaa/Vijiji

ii) Wizara za Kisekta, Taasisi za Umma na Sekta Binafsi

- a) Wizara za Kisekta
- b) Huduma za Afya (Hospitali za Rufaa, Mikoa, Wilaya, vituo vya afya/zahanati)
- c) Taasisi za elimu (vyuo vikuu na vyuo vya kati, shule za sekondari na msingi)
- d) Viwanda
- e) Hifadhi za Taifa
- f) Migodi ya uchimbaji madini (midogo, kati na mikubwa)
- g) Mamlaka za Majisafi na Majitaka
- h) Bodi za Maji za Mabonde

iii) Asasi za Kiraia

- a) Mashirika yasiyo ya Kiserikali
- b) Mashirika ya Kijamii

c) Mashiriki ya Kidini

iv) Wanasanii wa muziki

v) **Wanahabari**

vi) **Kaya**

3.2 Vigezo vya Ushindani

Vigezo vitakavyotumika kuwapata washindi wa Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira vimeandaliwa kulingana na maeneo ya ushindani kwa kila kundi la ushindani. Masuala ya msingi yaliyozingatiwa ni pamoja na:

- i) uzingatiaji wa Sheria ya Usimamizi wa Mazingira (Tathmini ya Athari kwa Mazingira, Ukaguzi wa Mazingira na Mpango wa Usimamizi wa Mazingira - EMP);
- ii) teknolojia zinazotumika;
- iii) mipango/mikakati/mbinu za kuhifadhi mazingira;
- iv) mifumo iliyopo ya kuongeza ufanisi katika matumizi ya rasilimali hususan maji na nishati;
- v) ubunifu;
- vi) mbinu za asili za kuhifadhi mazingira; na
- vii) Tafiti na matumizi ya matokeo ya tafiti.

Vigezo mahsusi vya kutathmini washindi wa kundi katika kila eneo la ushindani vimebainishwa katika **Kiambatisho Na. 2.**

4.0 KAMATI ZA UTEUZI WA WASHINDI

Kutakuwa kamati za uteuzi katika ngazi ya kitaifa, mkoa, halmashauri, kata na kijiji/mtaa

4.1 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Kijiji/Mtaa/Kata

Katika ngazi ya Kijiji/Mtaa, Kamati yenye dhamana ya Mazingira ya Kijiji/Mtaa itatathmini na kupendekeza washindani wataaojiandikisha kutoka kila kundi la ushindani kwa Kamati ya Mazingira ya Kata. Katika ngazi ya kata, Kamati yenye dhamana ya Mazingira ya Kata itatathmini na kupendekeza washindani wa kutoka kila kundi kwa Mkurugenzi wa halmashauri husika.

4.2 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Halmashauri

Katika ngazi ya halmashauri, wakurugenzi wa halmashauri wataratibu zoezi hili. Aidha, watateua kamati za uteuzi na kamati za wataalam katika halmashauri zao.

Kamati ya Wataalam ya Halmashauri yenye wajumbe kumi (10) itaundwa kwa kuzingatia maeneo ya ushindani ya Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira. Kamati hiyo itakuwa na jukumu la kuchakata mapendekezo ya Kamati za Mazingira za Kata na kutoa mapendekezo ya washindi kwa Kamati ya Uteuzi ya Halmashauri. Aidha, Kamati ya wataalam katika ngazi ya halmashauri watafanya uhakiki wa maeneo ya washindi wanaopendekezwa kiwilaya kwa kufuata vigezo vilivyowekwa.

Kamati ya Uteuzi ya Halmashauri yenye wajumbe watano (5), ambao ni miongoni mwa viongozi waandamizi katika Halmashauri husika, itaundwa na itakuwa jukumu la kutathmini mapendekezo ya Kamati ya Wataalam ya Halmashauri na

kuwasilisha mapendekezo ya washindi kwa Katibu Tawala wa Mkoa husika.

4.3 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Mkoa

Katika ngazi ya mkoa, Katibu Tawala wa Mkoa ataratibu zoezi hili. Aidha, atateua kamati za uteuzi na kamati za wataalam katika mikoa yao.

Kamati ya Wataalam ya Mkoa yenye wajumbe kumi (10) itaundwa kwa kuzingatia maeneo ya ushindani ya Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira. Kamati hiyo itakuwa na jukumu la kuchakata mapendekezo ya Kamati za Uteuzi za Halmashauri na kutoa mapendekezo ya washindi kwa Kamati ya Uteuzi ya Mkoa. Aidha, Kamati ya wataalam katika ngazi ya Mkoa watahakiki maeneo ya washindi wanaopendekezwa kimkoa kwa kufuata vigezo vilivyowekwa.

Kamati ya Uteuzi ya Mkoa yenye wajumbe watano (5), ambao ni miongoni mwa viongozi waandamizi katika Mkoa husika, itaundwa na itakuwa jukumu la kutathmini mapendekezo ya Kamati ya Wataalam ya Mkoa na kuwasilisha mapendekezo ya washindi kwa Wizara yenye dhamana ya Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) ambayo itayaelekeza kwa Ofisi ya Makamu wa Rais.

4.4 Kamati ya Uteuzi Ngazi ya Kitaifa

Kamati ya Uteuzi ngazi ya Kitaifa itakuwa na wajumbe watano (5) ambao watateuliwa na Waziri mwenye dhamana ya Mazingira. Kamati hii itajumuisha wajumbe kutoka Wizara za Kisekta, Taasisi za Elimu ya Juu na Utafiti, Sekta binafsi na Asasi za kiraia. Kwa kuwa Tuzo hiyo hutolewa kila mwaka, uteuzi wa

wajumbe hao utadumu kwa muda wa miaka mitatu (3).

Aidha, kutakuwa na Kamati ya Wataalam ya Kitaifa yenye wajumbe kumi na nane (18) watakojumisha maafisa waandamizi kutoka Wizara za kisekta, Taasisi za Umma, Sekta Binafsi na Asasi za Kiraia. Ofisi ya Makamu wa Rais itaratibu uteuzi wa Kamati hiyo ambayo wajumbe watatoka katika sekta na taasisi zifuatazo: -

- 
- i) Ofisi ya Rais (Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa);
 - ii) Ofisi ya Makamu wa Rais;
 - iii) Wizara ya Maliasili na Utalii;
 - iv) Wizara ya Maji;
 - v) Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia;
 - vi) Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto;
 - vii) Wizara ya Kilimo;
 - viii) Wizara ya Viwanda na Biashara;
 - ix) Wizara ya Mifugo na Uvuvi;
 - x) Wizara ya Nishati;
 - xi) Wizara ya Madini;
 - xii) Baraza la Taifa la Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira (NEMC); na
 - xiii) Sekta binafsi.

Kamati hiyo itakuwa na jukumu la kutathmini mapendekezo ya Kamati za Uteuzi za Mikoa na kufanya ukaguzi wa maeneo ya washindi waliopendekezwa kitaifa kwa kufuata vigezo

vilivyowekwa.

Vile vile, Kamati ya Wataaalam ya kitaifa itakuwa na jukumu la kupokea moja kwa moja maombi ya washiriki wa Tuzo na kutathmini washindi wa makundi ya Mikoa, Wizara za Kisekta, Hifadhi za Taifa, Bodi za Maji za Mabonde, Mamlaka za Majisafi na Majitaka, Wasanii wa muziki pamoja na Wanahabari.

Aidha, Kamati itawasilisha mapendekezo ya washindi kitaifa kwa makundi yote ya ushindani kwa **Kamati ya Uteuzi ya Kitaifa**.

5.0 MCHAKATO WA KUPATA WASHINDI

5.1 Kupata Washindi wa Vijiji/Mtaa, Kata, Wilaya na Mkoa

- i) Katika ngazi ya Kijiji/Mtaa, mchakato utafanyika kwa kushindanisha makundi ya ushindani yaliyo kwenye eneo husika kwa kuzingatia maeneo ya ushindani ya Tuzo. Kamati zenye dhamana ya Mazingira zitateua washindi watatu (3) wa kila kundi kwa kila eneo la ushindani na kuwasilisha mapendekezo kwenye Kamati yenye dhamana ya Mazingira ya Kata.
- ii) Katika ngazi ya Kata, Kamati yenye dhamana ya Mazingira ya Kata itashindanisha makundi ya ushindani yaliyopendekezwa katika ngazi ya Kijiji/ Mtaa. Kamati zitateua washindi watatu (3) wa Kata kwa kila kundi kwa kila eneo la ushindani na kuwasilisha mapendekezo kwa Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri husika.
- iii) Halmashauri zitapokea na kutathmini washindani toka katika kata zake zote ili kupata washindi watatu (3) wa

Halmashauri kwa kila kundi kwa kila eneo la ushindani na kuwasilisha mapendekezo kwa Katibu Tawala wa Mkoa husika.

- iv) Kila mkoa utateua washindi watatu (3) kutoka Halmashauri zake zote kwa kila kundi kwa kila eneo la ushindani na kuwasilisha mapendekezo ya washindi kwenye Ofisi ya Rais -TAMISEMI ambayo itawasilisha Ofisi ya Makamu wa Rais.

5.2 Mchakato wa Kupata Washindi wa Kitaifa

- i) Ofisi ya Makamu wa Rais itapokea, kutoka Ofisi ya Rais - TAMISEMI, mapendekezo ya washindi wa kila kundi kwa kila eneo la ushindani waliotokana na michuano kwenye ngazi ya kijiji/mtaa, kata, Halmashauri hadi mkoa.
- ii) Mapendekezo ya washindi hao yataambatana na maelezo ya aina, kiasi na ukubwa wa shughuli wanazofanya kwa kufuatana na vigezo vilivyowekwa. Aidha, mapendekezo hayo yatawasilishwa pamoja na vielelezo kama vile picha za mnato na video kwa ajili ya rejea na uhakiki.
- iii) Vile vile, Ofisi ya Makamu wa Rais itapokea moja kwa moja maombi ya washiriki wa Tuzo kwa makundi ya Mikoa, Wizara za Kisekta, Hifadhi za Taifa, Bodi za Maji za Mabonde, Mamlaka za Majisafi na Majitaka, Wasanii wa muziki pamoja na Wanahabari.
- iv) Kamati ya Wataalamu wa Kitaifa itafanya uchambuzi wa mapendekezo ya washindi kutoka kila mkoa pamoja na makundi ya washindani yaliyowasilisha maombi moja kwa

moja ili kupata mapendekezo ya washindi wa kitaifa.

- v) Kamati itafanya tathmini na uhakiki kwa kutembelea maeneo ya washindani walioteuliwa ili kupata washindani watakaowasilishwa kwa Kamati ya Uteuzi ya Kitaifa.
- vi) Kamati ya Uteuzi itapokea, itafanya uchambuzi na kutangaza rasmi washindi wa kitaifa kwa kila kundi kwa kuzingatia maeneo ya ushindani. Aidha, maamuzi yatakayofanywa na Kamati hii yatakuwa ya mwisho katika mchakato wa kupata washindi wa Tuzo.

6.0 UHAMASISHAJI NA USHIRIKI

6.1 Uhamasishaji

Mawaziri na Viongozi waandamizi wa Serikali, Wakuu wa Mikoa/ Wilaya, Wabunge, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Madiwani, Vyombo vya Habari, Asasi za Kiraia, sekta binafsi na wadau wengine watakuwa na jukumu la kuhamasisha wananchi kushiriki kwenye mashindano hayo. Pia, Viongozi wa Dini watashiriki katika kuhamasisha waumini wao kujiandikisha kushiriki mashindano ya Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira.

6.2 Utaratibu wa Ushiriki

Utaratibu wa ushiriki katika mashindano ya Tuzo utakuwa kama ifuatavyo:-

- i) Mshiriki atatakiwa kujiandikisha kuingia katika shindano kwa kujaza fomu za ushiriki zitakazopatikana katika Ofisi ya Afisa Mtendaji wa Mtaa/ Kijiji, Kata, Ofisi za Halmashauri ya Wilaya/Manispaa/ Jiji nchini

au katika tovuti ya Ofisi ya Maamu wa Rais (www.vpo.go.tz). Baada ya kujaza fomu husika, mshiriki atatakiwa kuirudisha katika Ofisi ya mtaa au kijiji katika eneo lake mahali ambapo mchakato wa kupata washiriki utanzia. Fomu ya ushiriki inaonekana katika Kiambatisho Na. 1.

- ii) Kwa makundi ya Mikoa, Wizara za Kisekta, Hifadhi za Taifa, Bodi za Maji za Mabonde, Mamlaka za Majisafi na Majitaka, Wasanii wa muziki pamoja na Wanahabari, mshiriki atapaswa kujaza fomu husika zitakazopatikana katika tovuti (www.vpo.go.tz) au Ofisi ya Makamu wa Rais na kuiwasilisha Ofisi ya Makamu wa Rais. Fomu ya ushiriki inaonekana katika Kiambatisho Na. 1.

7.0 UTARATIBU WA KUTOA NA KUKABIDHI TUZO

7.1 Ngazi ya Kitaifa

Utoaji wa Tuzo utafanyika kila mwaka katika kilele cha maadhimisho ya Siku ya Mazingira Duniani tarehe 5 Juni.

Ofisi ya Makamu wa Rais itasimamia na kuratibu utoaji wa Tuzo katika ngazi ya Kitaifa. Tuzo za washindi wa kitaifa zitatolewa na Mheshimiwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Zawadi zitakazotolewa ni pamoja na fedha taslimu; vyombo vya usafiri; vifaa vya usafi, elimu, hospitali na upandaji wa miti; ngao; na vyeti. Aidha, zawadi zitakazotolewa zitatofutiana kulingana na kundi la ushindani na ngazi ya ushindi.

7.2 Ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa

Mamlaka za Serikali za Mitaa zinawajibika kutenga fedha kwa ajili ya kutoa Tuzo kwa washindi. Aidha, Ofisi ya Rais - TAMISEMI itaratibu uendeshaji wa Tuzo katika ngazi za Mamlaka za Serikali za Mitaa ambapo mpango wa utekelezaji, zawadi zilizopangwa kutolewa katika ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa pamoja na taarifa ya utekelezaji wa utoaji wa Tuzo zitawasilishwa Ofisi ya Makamu wa Rais. Vilevile, Halmashauri za Wilaya zitasimamia katika ngazi za Wilaya, Kata, na vijiji/mtaa. Tuzo itatolewa na Mamlaka husika iwapo vigezo vilivyoandaliwa vitafikiwa. Hali kadhalika, Mamlaka husika itaamua aina na thamani ya Tuzo zitakazotolewa kwa washindi.

Utoaji wa Tuzo kwa washindi katika ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa utafanyika siku ya kilele cha maadhimisho ya Siku ya Mazingira Duniani tarehe 5 Juni kila mwaka katika mkoa na mamlaka husika. Majina ya washindi wa Tuzo ya Taifa ya Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira katika ngazi za Mamlaka za Serikali za Mitaa yatatangazwa na mamlaka husika ili kuleta hamasa katika jamii.

8.0 GHARAMA

8.1 Ngazi ya Kitaifa

Fedha za kugharamia mchakato na utoaji wa Tuzo za kitaifa zitapatikana kutoka katika bajeti ya serikali na michango ya sekta binafsi na wadau wa maendeleo. Upatikanaji wa fedha hizo utaratibiwa na kusimamiwa na Ofisi ya Makamu wa Rais.

Matumizi ya fedha hizo itakuwa ni pamoja na kugharimia kamati

ya uteuzi, kamati ya wataalam na tuzo za washindi wa ngazi ya kitaifa.

8.2 Ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa

Fedha za kugharimia uratibu na uendeshaji wa Tuzo katika ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zitatengwa na mamlaka husika. Matumizi ya fedha hizo itakuwa ni pamoja na kugharimia mchakato wa uhamasishaji, kupata washindi na kutoa Tuzo katika ngazi ya mamlaka husika. Aidha, aina na thamani ya Tuzo zitakazotolewa zitaamuliwa na mamlaka husika.



9.0 RATIBA YA UTEKELEZAJI

SHUGHULI/TUKIO	MUDA (kila mwaka)	MHUSIKA
1) Kuanza mchakato wa kupata washindani (kutoa matangazo, kuhamasisha, kuandikisha, tathmini)	Septemba	Wizara zote, OMR, TAMISEMI, Halmashauri/Miji/Manispaa, AZISE
2) Kupata mshindi ngazi ya kijiji/Mtaa na kuwasilisha Kata	Januari	Kamati yenye dhamana ya Mazingira ya Kijiji/Mtaa
3) Kupata mshindi ngazi ya Kata na kuwasilisha Wilayani	Februari	Halmashauri/Miji/Manispaa
4) Kupata mshindi ngazi ya wilaya na kuwasilisha mkoani	Machi	Halmashauri/Miji/Manispaa
5) Kupata washindi ngazi ya mkoa na kuwasilisha OMR	Aprili	TAMISEMI
6) Kutembelea maeneo na kufanya ukaguzi ili kuhakiki	Aprili - Mei	OMR na Kamati ya wataalam Kitaifa
7) Kupata washindi ngazi ya taifa	Mei	OMR
8) Kutoa Tuzo	Tarahe 5 Juni	OMR, TAMISEMI, Halmashauri/ Miji/ Manispaa



VIAMBATISHO

KIAMBATISHO NA. 1: FOMU YA KUJIANDIKISHA KUSHIRIKI MASHINDANO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

SEHEMU A: MAELEZO BINAFSI

Jina la mshiriki.....

Kundi la ushindani.....

Anuani ya Mshiriki:

Kijiji/Mtaa..... Kata.....

Wilaya..... Mkoa.....

Sandukula Posta.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

SEHEMU B: MAELEZO MAFUPI YA SHUGHULI ANAZOFANYA KATIKA KUHIFADHI/USAFI WA MAZINGIRA

.....
.....
.....

Angalizo: Maelezo na vielelezo vya ziada vinaweza
kuambatishwa

SAINI YA MSHIRIKI	SAINI NA MHURI WA MTENDAJI MKUU
.....	(KIJIKI/MTAA/KATA / HALMASHAURI/ MKOA/ WIZARA/OFISI YA MAKAMU WA RAIS)
.....

TAREHE..... TAREHE.....

Angalizo: Baada ya fomu kujazwa, ziwasilishwe kwa mamlaka
ya ushindani katika ngazi husika.

KIAMBATISHO NA 2: FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

KUNDI LA KAYA

Jina la Mshindani.....
 Jinsia..... Kijiji..... Kata.....
 Tarafa..... Wilaya.....
 Mkoa..... Anuani.....
 Namba ya simu..... Barua Pepe.....
 Saini na Muhuri wa Ofisi ya Kijiji
 Tarehe.....

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Ubunifu katika matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi vyanzo vya maji		
	ii) Kuwepo kwa miyi asili nautunzaji wake		
	iii) Udhibiti wa uchomaji moto.		
	iv) Kuwepo kwa vitalu vya miti.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	v) Matumizi ya teknolojia sahihi na endelevu katika kuhifadhi vyanzo vya maji		
	vi) Matumizi endelevu ya maji.		
	vii) Mikakati iliyowekwa ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	viii) Hifadhi ya Vyanzo vya maji.		
	ix) Ubunifu katika matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi vyanzo vya maji		
	x) Teknolojia zinazotumika katika kupata maji.		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Uwepo wa mbinu za kutenganisha taka.		
	ii) Uwepo wa mbinu endelevu za umwagaji wa maji taka		
	iii) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka maji		
	v) Uwepo wa teknolojia ya kuzalisha nishati itokanayo na taka		
	vi) Uwepo wa sehemu za kuhifadhi taka		
	vii) Uwepo wa vyombo vya kuhifadhi taka kwa muda.		
	viii) Njia zinazotumika kutunza na kusimamia taka hatarishi (vyuma chakavu, plastiki, mafuta machafu, taka za kielektroniki na betri chakavu)		
	ix) Uwepo wa choo bora na chenye (maji na mfuniko)		
	x) Uwepo wa choo bora na kukitumia.		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Jitihada na mikakati ya kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Uwepo wa teknolojia rahisi na rafiki ya kupikia kwa mazingira.		
	iii) Uwepo wa matumizi ya nishati mbadala (gesi na sola n.k)		
	iv) Uwepo wa jiko/ majiko banifu yanayotumia nishati mbadala		
	v) Aina ya nishati mbadala zilizopo na zinazotumika		
4.	Kilimo Endelevu		
	i) Uwepo wa matumizi na mbinu rafiki za mazingira katika kilimo ikiwemo kilimo hifadhi, kilimo misitu, kilimo mseto, kilimo mzunguko, kilimo sifuri, kilimo cha matuta kwenye maeneo ya minuko, mbinu za asili kama ngoro		
	ii) Uwepo wa mbinu endelevu za matumizi ya maji katika kilimo.		
	iii) Uwepo na matumizi ya mbolea ya asili.		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Uwepo na kiwango cha matumizi ya mbinu za asili rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		
	v) Matumizi sahihi ya mbolea na viuatilifu		
	vi) Matumizi ya kemikali sahihi katika kuhifadhi mazao		
	vii) Uwepo wa mbinu za kuhifadhi mazao rafiki kwa mazingira		
5.	Ufugaji Endelevu		
	i) Uzingatiaji wa ufugaji usio wa kuhamahama		
	ii) Ufugaji unaozingatia uwezo wa malisho		
	iii) Uwepo wa maeneo mahsusi ya malisho ya mifugo		
	iv) Uwepo wa miundombinu ya mifugo rafiki kwa mazingira.		
	v) Uwepo wa mbinu za asili za kuhifadhi malisho rafiki kwa mazingira.		

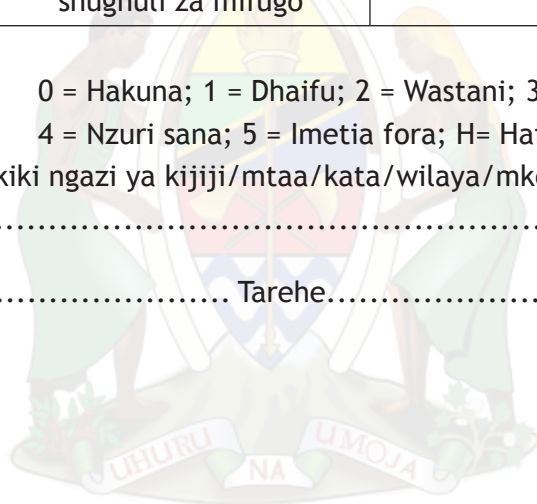
	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	vi) Matumizi sahihi ya kemikali na dawa za mifugo		
	vii) Matumizi endelevu ya taka zitokanazo na mifugo.		
	viii) Udhibiti wa taka zitokanazo na shughuli za mifugo		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;

4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini..... Tarehe.....



FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA KIJIKI/MTAA

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji.....

Kata..... Tarafa.....

Wilaya..... Mkoa.....

Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri..... Tarehe.....

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Ubunifu katika matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi Vyanzo vya Maji katika kuhifadhi vyanzo vya maji, matumizi ya maji, kupanda miti na kuitunza		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Mikakati iliyopo ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	iii) Uwepo mikakati ya uhamisishaji wa utekelezaji wa programu na kampeni za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	iv) Idadi ya vyanzo vya maji vilivyotambuliwa, kuwekewa mipaka na kuhifadhiwa		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Mbinu na njia mbalimbali za kudhibiti taka ngumu pamoja na teknolojia zinazotumika kudhibiti taka ngumu na maji taka		
	ii) Ufanisi katika ukusanyaji na usimamizi wa ada za uzoaji wa taka.		
	iii) Ushirikishwaji wa wadau katika shughuli za usimamizi na udhibiti wa taka.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Uwepo wa mikakati ya uhamasishaji matumizi ya teknolojia za uzalishaji wa nishati itokanayo na taka.		
	v) Uwepo na utekelezaji wa mpango wa kupunguza, kutumia tena na kurejeleza (matumizi ya taka kama njia ya kuongeza kipato)		
	vi) Uwepo wa vizimba ambavyo havisababishi uchafuzi wa mazingira.		
	vii) Uwepo wa mikakati ya uhamasishaji wa ujenzi na matumizi bora ya vyoo.		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala		
	ii) Idadi ya kaya zinazotumia ya nishati mbadala kwa kupikia		
	iii) Idadi ya kaya zinazotumia majiko banifu		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Uwepo wa mikakati ya kusimamia na kuhamasisha matumizi ya teknolojia rafiki kwa mazingira katika shughuli za uchimbaji madini.		
	ii) Uwepo wa leseni ya uchimbaji wa madini		
	iii) Uwepo wa mikakati ya kuongoa maeneo ambayo yameharibika kutokana na shughuli za uchimbaji madini.		
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Uwepo mikakati ya kuhamasisha mbinu bora za kilimo.		
	ii) Uhamasishaji wa matumizi endelevu za maji katika shughuli za kilimo.		
	iii) Asilimia ya kaya zenye matumizi endelevu za maji katika shughuli za kilimo.		
	iv) Uhamasishaji wa matumizi ya mbolea za asili		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	v) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		
	vi) Asilimia ya kaya zinazotumia mbolea za asili mbinu rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		
	vii) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi sahihi ya mbolea na viuatilifu		
	viii) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi ya kemikali sahihi katika kuhifadhi mazao		
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Kuwepo mikakati ya kuhamasisha wafugaji kuacha ufugaji wa kuhamahama		
	ii) Kuwepo mikakati ya kuhamasisha wafugaji kuzingatia uwezo wa malisho		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Uwepo wa maeneo mahsusi ya malisho kwa ajili ya mifugo		
	iv) Uwepo wa miundombinu ya mifugo rafiki kwa mazingira ikiwemo majosho, malambo na njia za mifugo		
	v) Uwepo na kiwango cha matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi malisho kama vile ngitiri		
	vi) Matumizi sahihi ya kemikali na dawa za mifugo		
	vii) Matumizi ya taka zitokanazo na mifugo katika kuzalisha nishati		
	viii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya udhibiti wa taka zitokanazo na mifugo		
7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Uwepo wa uhamasishaji na mipango ya usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Uwepo wa matumizi endelevu ya mialo ya kupokea na kuuzia samaki		
	iii) Uwepo wa matumizi na utunzaji wa vyoo katika mialo		
	iv) Uwepo wa kamati za kijamii zinazosimamia rasilimali za uvuvi		
	v) Uhamasishaji wa matumizi ya teknolojia sahihi za uvuvi		
	vi) Uwepo wa matumizi ya teknolojia sahihi katika kuhifadhi samaki ikiwemo kutumia nishati mbadala, matumizi ya majiko banifu		
	vii) Kuhamasisha matumizi ya mbinu za asili za uvuvi rafiki kwa mazingira.		
	viii) Kuhamasisha na kuwepo wa mashamba ya ufugaji wa samaki yanayozingatia hifadhi ya mazingira		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ix) Uwepo wa hali ya usafi katika maeneo ya kuchakata na kuuza samaki		
	x) Uwepo wa teknolojia za kurejeleza mabaki ya samaki kwa ajili ya matumizi mengine ikiwemo mbolea na chakula cha mifugo		
8.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Uwepo wa jitihada za udhibiti wa viumbe vamizi.		
	ii) Uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kudhibiti viumbe vamizi		
	iii) Ushirikishwaji wa wadau mbalimbali katika ubunifu wa matumizi mbadala ya viumbe vamizi.		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/

taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA KATA

Jina la Mshindani.....

Jinsia.....

Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa.....

Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri..... Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi Vyanzo vya Maji.		
	ii) Mikakati iliyopo ya kuhifadhi vyanzo vya maji		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Uwepo mikakati ya uhamisishaji wa utekelezaji wa programu na kampeni za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	iv) Idadi ya kaya zinazotumia mbinu za asili za kuhifadhi vyanzo vya maji.		
	v) Kuwepo kwa Kamati zinazosimamia matumizi na hifadhi ya vyanzo vya maji.		
	vi) Kuwepo kwa mpango wa usimamizi wa shughuli za kiuchumi ndani ya mita 60 kutoka kwenye kingo za vyanzo vya maji.		
	vii) Kuwepo kwa takwimu za vyanzo vya maji.		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Uwepo wa mikakati ya kudhibiti taka ngumu na taka maji pamoja na teknolojia zinazotumika.		
	ii) Ushirikishwaji wa wadau katika shughuli za usimamizi na udhibiti wa taka.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Uwepo wa mikakati ya uhamasishaji matumizi ya teknolojia za uzalishaji wa nishati itokanayo na taka.		
	iv) Uwepo na utekelezaji wa mpango wa kupunguza, kutumia tena na kurejeleza (matumizi ya taka kama njia ya kuongeza kipato)		
	v) Uwepo wa vizimba ambavyo havisababishi uchafuzi wa mazingira.		
	vi) Uwepo wa mikakati ya uhamasishaji wa ujenzi na matumizi bora ya vyoo.		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala		
	ii) Idadi ya vijiji vinavyotumia nishati mbadala kwa kupikia		
	iii) Idadi ya Vijiji vinazotumia majiko banifu		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Uwepo wa mikakati ya kusimamia na kuhamasisha matumizi ya teknolojia rafiki kwa mazingira katika shughuli za uchimbaji madini.		
	ii) Uwepo wa mikakati ya kuongoa maeneo ambayo yameharibika kutokana na shughuli za uchimbaji madini.		
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Uwepo mikakati ya kuhamasisha mbinu bora za kilimo.		
	ii) Uhamasishaji wa matumizi endelevu ya maji katika shughuli za kilimo.		
	iii) Asilimia ya Vijiji vyenye matumizi endelevu za maji katika shughuli za kilimo.		
	iv) Uhamasishaji wa matumizi ya mbolea za asili		
	v) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	vi) Asilimia ya Vijiji vinazotumia mbolea za asili mbinu rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		
	vii) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi sahihi ya mbolea na viuatilifu		
	viii) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi ya kemikali sahihi katika kuhifadhi mazao		
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Kuwepo mikakati ya kuhamasisha wafugaji kuacha ufugaji wa kuhamahama		
	ii) Kuwepo mikakati ya kuhamasisha wafugaji kuzingatia uwezo wa malisho		
	iii) Uhamasishaji wa matumizi sahihi ya kemikali na dawa za mifugo		
	iv) Uhamasishaji wa matumizi ya taka zitokanazo na mifugo katika kuzalisha nishati		
	v) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya udhibiti wa taka zitokanazo na mifugo		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Uwepo wa uhamasishaji na mipango ya usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi		
	ii) Uwepo wa mipango ya matumizi endelevu ya mialo ya kupokea na kuuzia samaki		
	iii) Uwepo wa mipango ya uhamasishaji wa matumizi na utunzaji wa vyoo katika mialo		
	iv) Uwepo wa kamati inayosimamia rasilimali za uvuvi		
	v) Uwepo wa programu ya hamasishaji wa matumizi ya teknolojia sahihi za uvuvi		
	vi) Uhamasishaji wa matumizi ya teknolojia sahihi katika kuhifadhi samaki ikiwemo kutumia nishati mbadala, matumizi ya majiko banifu.		
	vii) Uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili za uvuvi rafiki kwa mazingira.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	viii) Kuhamasisha na kuwepo wa mashamba ya ufugaji wa samaki yanayozingatia hifadhi ya mazingira.		
	ix) Uwepo wa teknolojia za kurejeleza mabaki ya samaki kwa ajili ya matumizi mengine ikiwemo mbolea na chakula cha mifugo.		
10.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Uwepo wa jitihada za udhibiti wa viumbe vamizi.		
	ii) Uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kudhibiti viumbe vamizi		
	iii) Ushirikishwaji wa wadau mbalimbali katika ubunifu wa matumizi mbadala ya viumbe vamizi.		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;

4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA HALMASHAURI (WILAYA, MIJI, MANISPAA, JIJI)

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri..... Tarehe.....

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo wa mikakati ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	ii) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi ya teknolojia sahihi na endelevu katika kuhifadhi vyanzo vya maji		
	iii) Utekelezaji wa programu za upandaji miti katika vyanzo vya maji		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi vyanzo vya maji		
	v) Kiwango cha upatikanaji wa maji ikilinganishwa na mahitaji halisi		
	vi) Idadi ya vyanzo vya maji vilivyotambuliwa, kuwekewa mipaka na kuhifadhiwa		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Uwepo wa mifumo ya usimamizi wa maji taka na taka ngumu		
	ii) Mbinu na njia mbalimbali za kudhibiti taka ngumu pamoja na teknolojia zinazotumika kudhibiti taka ngumu na maji taka		
	iii) Uwepo wa Mipango na Bajeti ya utekelezaji ya usimamizi wa taka		
	iv) Uhamasishaji wa matumizi ya teknolojia za kuzalisha nishati itokanayo na taka		
	v) Uwepo wa vituo vya kuhifadhi taka kwa muda (Transfer station)		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	vi) Uwepo wa hali nzuri na uondoshaji wa taka kwa wakati katika vituo vya kuhifadhi taka kwa muda		
	vii) Uwepo na utekelezaji wa mpango wa kupunguza, kutumia tena na kurejeleza (matumizi ya taka kama njia ya kuongeza kipato)		
	viii) Njia zinazotumika katika ukusanyaji na utupaji wa taka ngumu na majitaka		
	ix) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi ya vyoo bora na mwitikio wake katika jamii		
	x) Uhamasishaji wa vikundi vya jamii na wadau katika usimamizi na udhibiti wa taka		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala		
	ii) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi ya teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Asilimia ya kaya zinazotumia nishati mbadala		
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Uwepo wa Mikakati ya uhamasishaji wa matumizi ya teknolojia rafiki wa mazingira katika shughuli za uchimbaji madini		
	ii) Uwepo wa ushahidi wa usimamizi thabiti wa Sheria ya Usimamizi wa Mazingira katika migodi ya wachimbaji wakubwa na wadogo.		
	iii) Uwepo wa mikakati/ Mpango wa kuongoa maeneo ambayo yameharibika kutokana na shughuli za uchimbaji madini		
	iv) Uwepo wa mameneo yaliyoongolewa kutokana na shughuli za uchimbaji madini.		
	v) Uwepo wa teknolojia mbadala ya kupunguza matumizi ya miti katika shughuli za uchimbaji madini.		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Uwepo wa matumizi na mbinu rafiki za mazingira katika kilimo ikiwemo kilimo hifadhi, kilimo misitu, kilimo mseto, kilimo mzunguko, kilimo sifuri, kilimo cha matuta kwenye maeneo ya minuko, mbinu za asili kama ngoro		
	ii) Uwepo wa teknolojia rafiki wa mazingira zinazozingatia ufanisi wa matumizi ya maji katika shughuli za kilimo ikiwemo kilimo matone		
	iii) Uwepo na kiwango cha matumizi ya mbolea za asili katika kurutubisha udongo		
	iv) Uwepo na kiwango cha matumizi ya mbinu za asili rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		
	v) Matumizi sahihi ya mbolea na viuatilifu		
	vi) Matumizi ya kemikali sahihi katika kuhifadhi mazao		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Uhamasishaji kuhusu uzingatiaji wa ufugaji usio wa kuhamahama		
	ii) Ufugaji unaozingatia uwezo wa malisho		
	iii) Uwepo wa maeneo mahsusi ya malisho ya mifugo		
	iv) Uhamamshaji na matumizi ya miundombinu ya mifugo rafiki kwa mazingira ikiwemo majosho, malambo na njia za mifugo		
	v) Uhamamsishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi malisho kama vile ngitiri		
	vi) Uwepo wa bajeti mahsusi kwa ajili ya uratibu na usimamizi wa shughuli za ufugaji		
	vii) Uhamasishaji na Usimamizi wa Matumizi sahihi ya kemikali na dawa za mifugo		
	viii) Uhamasishaji wa Matumizi ya taka zitokanazo na mifugo katika kuzalisha nishati		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ix) Idadi ya kaya zinazotumia nishaji itokanayo na taka za mifugo		
	x) Udhhibiti wa taka zitokanazo na shughuli za mifugo		
	xi) Idadi ya kaya zinazotumia mbolea itokanayo na mifugo		
7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Uwepo wa mipango ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi		
	ii) Uwepo na matumizi ya mialo ya kupokea na kuuzia samaki		
	iii) Uwepo, matumizi na utunzaji wa vyoo katika mialo		
	iv) Uwepo wa kamati za kijamii zinazosimamia rasilimali za uvuvi		
	v) Uhamasishaji na Matumizi ya teknolojia sahihi za uvuvi		
	vi) Uhamasishaji na Matumizi ya teknolojia sahihi katika kuhifadhi samaki		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	vii) Uhamasishaji na Uwepo wa mashamba ya ufugaji wa samaki yanayozingatia hifadhi ya mazingira		
	viii) Uwepo wa hali ya usafi katika maeneo ya kuchakata na masoko ya samaki		
	ix) Uhamasishaji na Uwepo wa teknolojia za kurejeleza mabaki ya samaki kwa ajili ya matumizi mengine		
8.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Uhamasishaji Jitihada za kuhifadhi mazingira na uoto wa asili katika migodi		
	ii) Uwepo na utekelezaji wa mikakati/Mpango wa kuongoa maeneo ambayo yameharibika kutokana na shughuli za uchimbaji madini		
9.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	i) Uhuishaji wa mikakati ya kitaifa ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi katika mipango ya maendeleo ya halmashauri		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Matumizi ya teknolojia zinazolenga kuhimili athari za mabadiliko ya tabianchi ikiwemo uvunaji wa maji ya mvua, kilimo matone, kilimo hifadhi.		
	iii) Uhamasishaji na uwepo wa mashamba ya miti kwa ajili ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi		
	iv) Uwepo na utekelezaji wa mifumo ya tahadhari kuhusu athari za mabadiliko ya tabianchi		
10.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Uwepo wa jitihada za udhibiti wa viumbe vamizi.		
	ii) Uhamasishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kudhibiti viumbe vamizi		
	iii) Ushirikishwaji wa wadau mbalimbali katika ubunifu wa matumizi mbadala ya viumbe vamizi.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
11.	Hali ya Madampo ya Taka		
	i) Udhibiti wa maji taka yatokanayo na taka (lichet)		
	ii) Uhifadhi wa taka zinapofikishwa		
	iii) Matumizi ya mavazi maalumu kwa wafanyaka kujikinga na athari za taka		
	iv) Udhibiti wa wanayama na ndege (scavengers)		
	v) Idadi ya wa wafanyakazi katika dampo		
	vi) Muonekano wa dampo (hali ya udhibiti wa taka)		
	vii) Uwepo wa vifaa na miundombinu ya kuhifadhi taka		
12.	Stendi Kuu		
	i) Muonekano wa mandhari ya stendi		
	ii) Udhibiti wa taka ngumu		
	iii) Usimamizi wa maji taka		
	iv) Hali ya usafi wa stendi		
	v) Mifumo ya uendeshaaji wa shughuli za stendi		
	vi) Upandaji miti/bustani katika stendi		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	vii) Hali ya vyoo		
	viii) Uwepo na hali ya vituo vya kuhifadhi taka kwa muda		
13.	Masoko		
	i) Muonekano wa mandhari ya soko		
	ii) Mifumo ya udhibiti wa taka ngumu		
	iii) Usimamizi wa maji taka		
	iv) Hali ya usafi wa stendi		
	v) Mifumo ya uendesaji wa soko		
	vi) Upandaji miti/bustani katika soko		
	vii) Hali ya vyoo		
	viii) Uwepo na hali ya vituo vya kuhifadhi taka kwa muda		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA VIWANDA

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri.....Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo wa mikakati ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	ii) Utekelezaji wa kampeni mbalimbali za kupanda miti na kuhifadhi uoto wa asili kuzunguka maeneo ya migodi		
	iii) Kuwepo kwa vitalu vya miti.		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Uwepo wa matumizi ya teknolojia sahihi na endelevu za kuhifadhi vyanzo vya maji		
	v) Uwepo wa teknolojia na mbinu za matumizi endelevu ya maji.		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Mifumo iliyopo ya usimamizi wa taka ngumu ikiwemo taka hatarishi;		
	ii) Mifumo iliyopo ya usimamizi wa maji taka,		
	iii) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka		
	iv) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka maji		
	v) Matumizi ya taka kwa ajili ya nishati na bidhaa nyingine		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa matumizi ya nishati mbadala (gesi na sola n.k)		
	ii) Uwepo wa teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Uwepo wa teknolojia za matumizi endelevu kudhibiti matumizi ya nishati		
4.	Uzalishaji Endelevu		
	i) Cheti vya TAM na Ukaguzi wa mazingira		
	ii) Mikakati ya ufadhili wa huduma za kijamii kwa jamii (Corporate Social Responsibility)		
	iii) Mbinu na teknolojia rafiki za uzalishaji		
	iv) Udhibiti wa matumizi ya kemikali kiwandani		
	v) Kuwepo kwa mafunzo mahsusi ya masuala ya usalama na mazingira kwa wafanyakazi wa mgodi		
	vi) Uzingatiaji wa kanuni za usalama mahala pa kazi (<i>Occupational Safety and health Measures</i>)		
	vii) Kuwepo kwa afisa mazingira mwenye jukumu la kusimamia mikakati ya hifadhi ya mazingira		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	viii) Uwepo wa mpango wa usimamizi wa mazingira katika mgodi na utekelezaji wake (<i>Environmental Management Plan, EMP</i>)		
	ix) Uwepo wa mfmo wa usimamizi mazingira kiwandani (<i>Environmental Management Systems, EMS</i>)		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA MIKOA

Jina la Mshindani.....

Jinsia.....

Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri..... Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Kusimamia kwa ufanisi utekelezaji wa mipango na mikakati ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	ii) Kusimamia utekelezaji wa programu za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	iii) Ufanisi katika kusimamia upatikanaji wa maji kuendana na mahitaji halisi		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Idadi ya vyanzo vya maji vilivyotambuliwa, kuwekewa mipaka na kuhifadhiwa		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Uwepo wa mifumo ya kuzisimamia mamlaka za serikali za mitaa na wadau wengine katika kutekeleza shughuli za udhibiti wa taka		
	ii) Kusimamia Mamlaka za Serikali za Mitaa kutenga bajeti za usimamizi wa taka		
	iii) Kuwepo kwa Mipango ya Kusimamia utekelezaji wa mikakati ya matumizi ya vyoo bora		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Kuwepo kwa Mipango ya Kusimamia mikakati ya kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala		
	ii) Kuwepo kwa Mipango ya Kusimamia mikakati ya kuhamasisha matumizi ya teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Kuwepo kwa Mipango na Mikakati ya usimamizi wa matumizi ya teknolojia rafiki kwa mazingira katika shughuli za uchimbaji madini		
	ii) Kuwepo kwa Mipango na mikakati ya kuhakikisha maeneo yaliyo haribiwa kutokana na shughuli za uchimbaji madini yameongolewa		
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Kuwepo kwa Mipango na mikakati ya kusimamia matumizi ya mbinu bora za kilimo		
	ii) Uwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi bora ya maji katika shughuli za kilimo		
	iii) Kuwepo kwa Mipango ya kuhamasisha matumizi ya mbolea za asili katika shughuli za kilimo		
	iv) Kuwepo kwa Mipango na mikakati ya matumizi ya mbinu za asili rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	v) Kuwepo kwa mikakati ya kuhamasisha matumizi sahihi ya mbolea na viuatilifu		
	vi) Kuwepo wa mikakati ya kuhamasisha matumizi sahihi ya kemikali katika kuhifadhi mazao		
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kuhamasisha kuhusu uzingatiaji wa ufugaji usio wa kuhamahama		
	ii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia mifugo kuendana na uwezo wa malisho		
	iii) Kuwepo wa mipango na mikakati ya usimamizi kuhakikisha utengaji wa maeneo mahsusi ya malisho ya mifugo		
	iv) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya Uhamamshaji wa matumizi ya miundombinu ya mifugo rafiki kwa mazingira ikiwemo majosho, malambo na njia za mifugo		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	v) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya uhamamsishaji wa matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi malisho.		
	vi) Kusimamia Mamlaka za serikali za Mitaa kutenga bajeti mahsusi kwa ajili ya uratibu na usimamizi wa shughuli za ufugaji		
	vii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya usimamizi wa matumizi sahihi ya kemikali na dawa za mifugo		
	viii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya usimamizi wa matumizi ya taka zitokanazo na mifugo katika kuzalisha nishati		
7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi		
	ii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ushirikshwaji wa kamati za kijamii zinazosimamia rasilimali za uvuvi		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya usimamizi teknolojia sahihi za uvuvi		
	iv) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kuhamasisha ufugaji wa samaki		
8.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kuhamasisha kuhifadhi mazingira na uoto wa asili katika migodi		
	ii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia shughuli za kuongoa maeneo ambayo yameharibika kutokana na shughuli za uchimbaji madini		
9.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	i) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimaima Uhuishaji wa mikakati ya kitaifa ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi katika mipango ya maendeleo ya halmashauri		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia Matumizi ya teknolojia zinazolenga kuhimili athari za mabadiliko ya tabianchi ikiwemo uvunaji wa maji ya mvua, kilimo matone, kilimo hifadhi.		
	iii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia uanzishwaji wa mashamba ya miti kwa ajili ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi		
	iv) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimaia utekelezaji wa mifumo ya tahadhari kuhusu athari za mabadiliko ya tabianchi		
10.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimaia jitihada za udhibiti wa viumbe vamizi.		
	ii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia shughuli za utekelezaji wa mbinu za asili za kudhibiti viumbe vamizi		

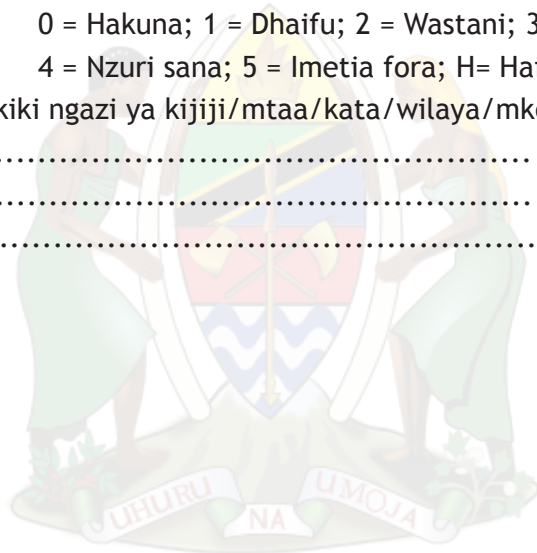
	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia Ushirikishwaji wa wadau mbalimbali katika ubunifu wa matumizi mbadala ya viumbe vamizi.		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....



FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA MASHIRIKA YASIYO YA KISERIKALI

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji.....Kata.....

Tarafa.....Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu.....Barua Pepe.....

Saini na Muhuri.....Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo wa programu za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	ii) Uwepo wa programu za uhamasishaji utunzaji wa vyanzo vya maji		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Kuwepo kwa mifumo ya udhibiti wa taka		
	ii) kuwepo kwa matumizi ya vyoo bora		

	iii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha wa udhibiti na uhifadhi wa taka		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Kuwepo kwa programu za hamasishaji wa matumizi ya nishati mbadala		
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha matumizi ya teknolojia rafiki kwa mazingira katika shughuli za uchimbaji madini		
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha matumizi ya mbinu bora za kilimo		
	ii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha matumizi bora ya maji katika shughuli za kilimo		
	iii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha matumizi ya mbinu za asili rafiki kwa mazingira za kudhibiti wadudu waharibifu		

	iv) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha matumizi sahihi ya mbolea na viuatilifu		
	v) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha matumizi sahihi ya kemikali katika kuhifadhi mazao		
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha ufugaji endelevu kuendana na mazingira		
	ii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha matumizi ya mbinu za asili za kuhifadhi malisho.		
	iii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha Mamlaka za Serikaki za Mitaa kutenga bajeti mahsusi kwa ajili ya uratibu na usimamizi wa shughuli za ufugaji		
	iv) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha matumizi sahihi ya kemikali na dawa za mifugo		

7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha uhifadhi wa rasilimali za uvuvi		
	ii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha ushirikshawaji wa kamati za kijamii zinazosimamia rasilimali za uvuvi		
	iii) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha ufugaji endelevu wa samaki		
8.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za kuhamasisha na kuwezesha uhifadhi wa mazingira na uoto wa asili katika migodi		
9.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	i) Kuwepo kwa programu za kuwezesha jamii kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi		
10.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Kuwepo kwa programu za kuwezesha jitihada za udhibiti wa viumbe vamizi.		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....



FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA WIZARA NA TAASISI ZA UMMA

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa.....Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri.....Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Kusimamia kwa ufanisi utekelezaji wa mipango na mikakati ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	ii) Kusimamia utekelezaji wa programu za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	iii) Ufanisi katika kusimamia upatikanaji wa maji kuendana na mahitaji halisi		

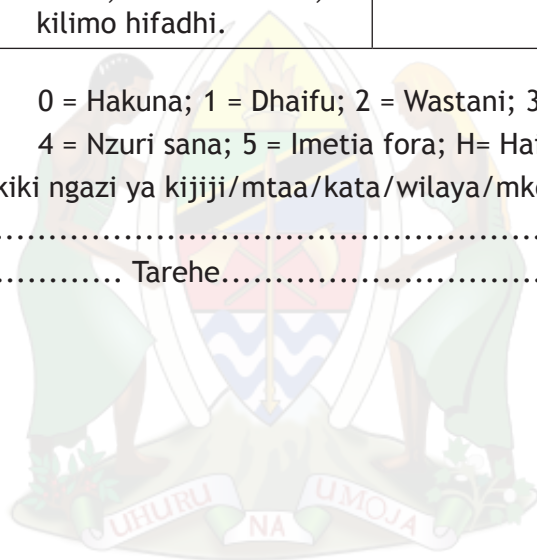
	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Idadi ya vyanzo vya maji vilivyotambuliwa, kuwekewa mipaka na kuhifadhiwa		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Mifumo iliyopo ya usimamizi wa taka ngumu; teknolojia zinazotumika kudhibiti taka ngumu na maji taka; mifumo ya usimamizi wa usafi;		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa mifumo ya kuongeza ufanisi katika matumizi ya maji na nishati		
	ii) Uwepo wa teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa; nishati mbadala zilizopo na zinazotumika		
4.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	i) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimaima Uhuishaji wa mikakati ya kitaifa ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi katika mipango ya maendeleo ya halmashauri		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kusimamia Matumizi ya teknolojia zinazolenga kuhimili athari za mabadiliko ya tabianchi ikiwemo uvunaji wa maji ya mvua, kilimo matone, kilimo hifadhi.		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini..... Tarehe.....



FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA TAASISI ZA ELIMU (VYUO VIKUU, VYUO VYA KATI)

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu.....Barua Pepe.....

Saini na Muhuri.....Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo na utekelezaji wa shughuli za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	ii) Uwepo na utekelezaji wa shughuli za uhamasishaji wa utunzaji wa vyanzo vya maji		
	iii) Uwepo wa taarifa za tafiti kuhusu hali ya misitu na vyanzo vya maji		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iv) Uwepo na utekelezaji program vya mafunzo kuhusu misitu na rasilimali za maji		
	v) Uwepo wa vikundi/ kikundi cha hifadhi ya mazingira		
	vi) Uwepo wa teknolojia na mifumo ya uvunaji wa maji ya mvua		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Uwepo na utekelezaji wa shughuli za usimamizi wa taka		
	ii) Uwepo wa teknolojia mbalimbali za kudhibiti taka.		
	iii) Uwepo wa teknolojia ya kuzalisha nishati inayotokana na taka		
	iv) Uwepo wa njia zinazotumika kukusanya na kutenganisha taka.		
	v) Programe za mafunzo kuhusu usimamizi wa taka		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	vi) Taarifa za utafiti kuhusu masuala ya taka.		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		
	ii) Uwepo wa teknolojia ya uzalishaji wa nishati mbadala		
	iii) Uwepo wa taarifa za utafiti kuhusu masuala ya nishati mbadala		
	iv) Uwepo wa program za mafunzo kuhusu nishati mbadala.		
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za mafunzo kuhusu uchimbaji endelevu wa madini.		
	ii) Kuwepo na taarifa mbalimbali za tafiti kuhusu uchimbaji wa madini endelevu.		
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za mafunzo kuhusu kilimo endelevu.		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	ii) Kuwepo kwa programu za tafiti mbalimbali zinazohusu kilimo endelevu.		
	iii) Kuwepo kwa taarifa za tafiti mbalimbali kuhusu kilimo endelevu.		
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Kuwepo kwa programu za mafunzo kuhusu ufugaji endelevu.		
	ii) Kuwepo kwa programu za tafiti mbalimbali zinazohusu ufugaji endelevu.		
	iii) Kuwepo kwa taarifa za tafiti mbalimbali kuhusu ufugaji endelevu.		
7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Idadi ya programu za mafunzo kuhusu uvuvi endelevu.		
	ii) Idadi ya programu za tafiti mbalimbali zinazohusu uvuvi endelevu.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Idadi ya taarifa za tafiti mbalimbali kuhusu uvuvi endelevu.		
	iv) Idadi ya programu za mafunzo kuhusu uvuvi endelevu.		
8.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	i) Idadi ya programu za mafunzo kuhusu mabadiliko ya tabianchi.		
	ii) Idadi ya tafiti mbalimbali zinazohusu mabadiliko ya tabianchi.		
	iii) Idadi ya taarifa za tafiti mbalimbali kuhusu mabadiliko ya tabianchi		
	iv) Idadi ya programu za mafunzo kuhusu mabadiliko ya tabianchi		
9.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Idadi ya programu za mafunzo kuhusu viumbe vamizi		
	ii) Idadi ya tafiti mbalimbali zinazohusu viumbe vamizi.		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	iii) Idadi ya taarifa za tafiti mbalimbali kuhusu viumbe vamizi		
	iv) Idadi ya programu za mafunzo kuhusu viumbe vamizi		

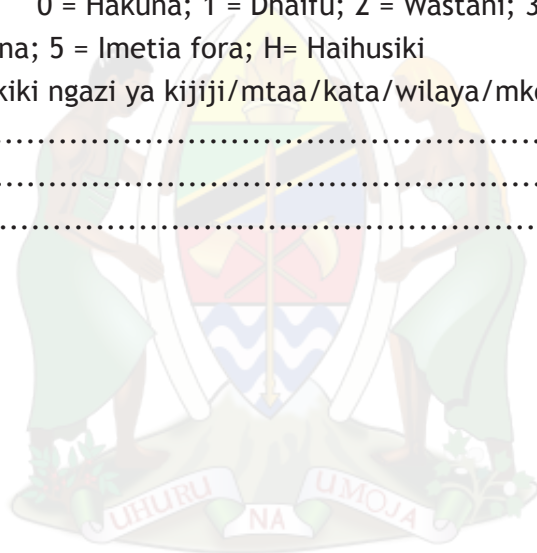
Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;

4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....



FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA TAASISI ZA ELIMU SHULE ZA (SEKONDARI NA MSINGI)

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri..... Tarehe.....

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo na utekelezaji wa shughuli za upandaji miti katika vyanzo vya maji		
	ii) Uwepo na miundombinu ya kuvuna maji ya mvua		
	iii) Uwepo na utekelezaji wa shughuli za uhamasishaji wa utunzaji wa vyanzo vya maji		

	iv) Uwepo na utekelezaji program vya mafunzo kuhusu misitu na rasilimali za maji		
	v) Uwepo na matumizi endelevu ya maji.		
	vi) Uwepo wa teknolojia za uvunaji wa maji ya mvua.		
2.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Uwepo wa teknolojia mbalimbali za kudhibiti taka.		
	ii) Uwepo wa teknolojia ya kuzalisha nishati inayotokana na taka		
	iii) Uwepo wa njia zinazotumika kukusanya na kutenganisha taka.		
	iv) Elimu na mafunzo kuhusu usimamizi wa taka		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		
	ii) Uwepo wa teknolojia ya uzalishaji wa nishati mbadala		
	iii) Uwepo wa taarifa za utafiti kuhusu masuala ya nishati mbadala		

	iv) Elimu na mafunzo kuhusu nishati mbadala.		
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Elimu na mafunzo kuhusu uchimbaji endelevu wa madini.		
5.	Kilimo Endelevu		
	i) Elimu na mafunzo kuhusu kilimo endelevu.		
	ii) Matumizi na mbinu rafiki za mazingira katika kilimo.		
	iii) Matumizi sahihi ya kemikali katika kuhifadhi mazao.		
	iv) Matumizi endelevu ya maji katika shughuli za kilimo.		
6.	Ufugaji Endelevu		
	i) Elimu na mafunzo kuhusu ufugaji endelevu.		
	ii) Matumizi na mbinu rafiki za mazingira katika ufugaji.		
	iii) Matumizi ya taka zitokanazo na mifugo katika shughuli za uzalishaji.		
	iv) Matumizi sahihi ya kemikali za mifugo.		

7.	Uvuvi Endelevu		
	i) Elimu na mafunzo kuhusu uvuvi endelevu.		
	ii) Matumizi na mbinu rafiki za mazingira katika uvuvi.		
	iii) Matumizi sahihi ya vifaa vya uvuvi.		
8.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	i) Elimu na mafunzo kuhusu mabadiliko ya tabianchi.		
	ii) Uwepo wa shughuli zinazotumia mbinu za kuhimili athari za mabadiliko ya tabianchi.		
9.	Udhibiti wa Viumbe Vamizi		
	i) Elimu na mafunzo kuhusu udhibiti wa viumbe vamizi		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA WANAHABARI

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri.....Tarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Usimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu usafi wa mazingira		
2.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu nishati mbadala		
3.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu uchimbaji wa madini endelevu		

4.	Kilimo Endelevu		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu kilimo endelevu		
5.	Ufugaji Endelevu		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu ufugaji endelevu		
6.	Uvuvi Endelevu		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu uvuvi endelevu		
7.	Mabadiliko ya Tabianchi		
	Idadi ya makala/vipindi kuhusu mabadiliko ya tabianchi		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

KUNDI LA KAMPUNI ZA UCHIMBAJI MADINI

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu.....Barua Pepe.....

Saini na Muhuri wa Ofisi ya KijijiTarehe.....

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Uwepo wa mikakati ya kuhifadhi vyanzo vya maji		
	ii) Utekelezaji wa kampeni mbalimbali za kupanda miti na kuhifadhi uoto wa asili kuzunguka maeneo ya migodi		
	iii) Kuwepo kwa vitalu vya miti.		
	iv) Uwepo wa matumizi ya teknolojia sahihi na endelevu za kuhifadhi vyanzo vya maji		

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	v) Uwepo wa matumizi endelevu ya maji.		
2.	USimamizi wa Taka na Usafi wa Mazingira		
	i) Mifumo iliyopo ya usimamizi wa taka ngumu ikiwemo taka hatarishi;		
	ii) Mifumo iliyopo ya usimamizi wa maji taka,		
	iii) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka		
	iv) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka maji		
	v) Matumizi ya taka kwa ajili ya nishati na bidhaa nyingine		
3.	Matumizi ya Nishati Mbadala		
	i) Uwepo wa matumizi ya nishati mbadala (gesi na sola n.k)		
	ii) Uwepo wa teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
4.	Uchimbaji Madini Endelevu		
	i) Cheti vya TAM na Ukaguzi, mikakati/ utekelezaji wa kuongoa maeneo yaliyoharibiwa na shughuli za uchimbaji		
	ii) Mikakati ya ufadhili wa huduma za kijamii kwa jamii (<i>Corporate Social Responsibility</i>)		
	iii) Mbinu za uchimbaji madini rafiki kwa mazingira		
	iv) Udhibiti wa matumizi ya kemikali za uchenjuaji madini na uhifadhi wake		
	v) Kuwepo wa mbinu mbadala za uchenjuaji madini rafiki kwa mazingira		
	vi) Kuwepo kwa mipango na mikakati ya kuongoa maeneo ambayo yameharibika kutokana na shughuli za uchimbaji madini		
	vii) Kuwepo kwa mafunzo mahsusi ya masuala ya usalama na mazingira kwa wafanyakazi wa mgodi		

	VICEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
	viii) Uzingatiaji wa kanuni za usalama mahala pa kazi (<i>Occupational Safety and health Measures</i>)		
	ix) Kuwepo kwa afisa mazingira mwenye jukumu la kusimamia mikakati ya hifadhi ya mazingira		
	x) Uwepo wa mpango wa usimamizi wa mazingira katika mgodi na utekelezaji wake (<i>Environmental Management Plan, EMP</i>)		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

KUNDI LA VITUO VYA AFYA / ZAHANATI / HOSPITALI

Jina la Mshindani.....

Jinsia.....Kijiji..... Kata.....

Tarafa.....Wilaya.....

Mkoa.....

Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri wa Ofisi ya KijijiTarehe.....

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1.	HIFADHI YA VYANZO VYA MAJI NA MATUMIZI ENDELEVU YA MAJI		
	i) Utekelezaji wa kampeni mbalimbali za upandaji miti/bustani za maua kuzunguka maeneo ya migodi		
	ii) Uwepo wa matumizi endelevu ya maji.		
	iii) Uvunaji wa maji ya mvua		

2.	USIMAMIZI WA TAKA NA USAFI WA MAZINGIRA		
	i) Mifumo ya usimamizi wa taka ngumu ikiwemo taka hatarishi (utenganishaji taka, vituo vya ukusanyaji taka, final disposal);		
	ii) Mifumo iliyopo ya usimamizi wa maji taka,		
	iii) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka		
	iv) Uwepo wa mbinu mbalimbali za kurejeleza taka maji		
	v) Uzingatiaji wa kanuni za usalama mahala pa kazi (Occupational Safety and health Measures)		
	vi) Hali ya mazingira ya usafi na salama katika maeneo ya hospitali/kituo cha afya		
3.	MATUMIZI YA NISHATI MBADALA		
	i) Uwepo wa matumizi ya nishati mbadala (gesi na sola n.k)		
	ii) Uwepo wa teknolojia za kupunguza matumizi ya nishati ya kuni na mkaa		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....



FOMU YA KUTATHMINI MSHIRIKI WA TUZO YA TUZO YA TAIFA YA HIFADHI NA USIMAMIZI WA MAZINGIRA

FOMU YA TATHMINI

KUNDI LA WASANII WA NYIMBO

Jina la Mshindani.....

Jinsia..... Kijiji..... Kata.....

Tarafa..... Wilaya.....

Mkoa..... Anuani.....

Namba ya simu..... Barua Pepe.....

Saini na Muhuri..... Tarehe.....

	VIGEZO VYA USHINDANI	KIWANGO*	MAONI
1	Hifadhi ya Vyanzo vya Maji na Matumizi Endelevu ya Maji		
	i) Idadi ya nyimbo za uhamasishaji zenye maudhui kuhusu hifadhi na usafi wa mazingira, udhibiti wa taka, matumizi ya nishati mbadala, kilimo endelevu, mabadiliko ya tabianchi, upandaji miti n.k		
	ii) Uwepo wa wimbo maarufu mahsusi kuhusu hifadhi ya mazingira		

	iii) Ushiriki katika shughuli za hifadhi ya mazingira		
	iv) Uhamaishaji wa masuala ya hifahi ya mazingira katika majukwaa mbalimbali ikiwa ni pamoja na mitandao ya kijamii		

Kiwango*: 0 = Hakuna; 1 = Dhaifu; 2 = Wastani; 3 = Nzuri;
4 = Nzuri sana; 5 = Imetia fora; H= Haihusiki

Jina la Mhakiki ngazi ya kijiji/mtaa/kata/wilaya/mkoa/
taifa.....

Saini.....

Tarehe.....

